

ELKA JAČEVA-ULČAR

Institut za makedonski jazik „Krstе Misirkov”

ul. Grigor Prličev br. 5, MK-1000 Skopje

elka.jaceva.ulcar@gmail.com

ARUMUNJSKA PREZIMENA U MAKEDONIJI¹

Na početku ovoga rada ukratko se osvrćemo na etnogenezu i prisutnost Arumunja (Vlaha) na Balkanskome poluotoku, nakon čega slijedi kratak prikaz Arumunja u Makedoniji i njihova jezična prava na lokalnoj (grad Kruševu) i državnoj razini nakon osamostaljenja i izlaska Makedonije iz bivše savezne države. U nastavku se osvrćemo na prezimena Arumunja u Makedoniji, koja razmatramo s leksičko-semantičkoga i morfološko-strukturnoga aspekta.

1. Uvod – etnogeneza Arumunja

Prije nego prijeđemo na naslovom najavlјenu temu, smatramo potrebnim reći nekoliko uvodnih riječi o etnogenezi Arumunja ili Armānja (kako sebe nazivaju u Makedoniji), odnosno Vlaha (kako ih obično nazivamo mi Makedonci) i o njihovoj prisutnosti na Balkanu.

Što se tiče etnogeneze Arumunja, postoji nekoliko teorija. Prema jednoj Arumunji potječu od romaniziranih ilirskih i tračkih plemena (tu je teoriju iznio Johan Tunman još 1774.). Prema drugoj teoriji Arumunji potječu od romaniziranih Dačana (Akian), plemena od kojih potječu i današnji Rumunji (Capidan 1932), a postoji i teorija da su Arumunji izravni potomci rimskih kolonizatora (Marković 2014: 465–466). Bez obzira na različita mišljenja o njihovoj podrijetlu, svi se slažu u jednom – Arumunji su starosjedioci Balkana, koji su tu bili i prije dolaska Slavenā. Jedan od najvećih istraživača arumunjskoga jezika u Makedoniji, točnije Arumunja iz grada Kruševa, američki je balkanist i slavist poljskoga podrijetla Zbigniew Gołāb. Govoreći o etnolingvističkoj situaciji na Balkanu prije dolaska Slavena, Gołāb se poziva na mišljenje Konstantina Jirečeka i Petra Skoka, prema kojima je sjeverni dio Balkanskoga poluotoka bio romaniziran, a najveća je

---

¹ Od 2019. godine službeno je ime države Sjeverna Makedonija. Budući da smatram da je novo ime moje domovine nametnuto i stoga neprihvatljivo za većinu Makedonaca, ja ću u ovome radu, kao u i svim drugim svojim radovima, rabiti ime Makedonija.

koncentracija »rumunjskoga« stanovništva bila na području uz os Singidunum (današnji Beograd) – Naissus (današnji Niš) – Serdica (srednjovjekovni Sredec, današnja Sofija), uključujući teritorije sjeveroistočno i jugozapadno od te osi. To je područje današnje sjeverne Bugarske (antička Moesia Inferior) i današnje sjeverne Makedonije (sa Skopjem, antički Scupi). Srednjobalkansko rumunjsko stanovništvo, prema Golabovu mišljenju, provalom Slavena podijelilo se na dva dijela, i to na sjeveroistočni dio (koji se povukao sjeverno od Dunava, uglavnom u Transilvaniju) i na južni dio (koji se povukao u Makedoniju, a zatim u Tesaliju i Epir). Povijesni Arumunji došli su iz toga južnog (ili jugozapadnog) dijela (Golab 1984: 9). »По доаѓањето на словенските племиња (...) староседелците (...) се засолниле во високите планини на Илирија, Тракија, Македонија, Епир и Тесалија. Во X век една од најголемите групи живеела на Пинд (Тесалија), во Епир и во Македонија. Друга група била распространета на планините на Балканот од Црно до Јадранско Море. Во текот на средниот век, овие номадски сточари крстосувале по планините на Балканот и тоа од Епир и Тесалија на југ, па сè до Карпатите на север. Во тој период, тие не основале трајни населби. За време на владеењето на Османлиската Империја, тие основаат трговски и културни центри« (Marković 2014: 465–466).

Arumunji u Makedoniji predstavnici su tzv. sjevernoga ogranka Arumunja. Taj se ogranak može nazvati bitolsko-kruševskom skupinom, prema naseljima koja naseljavaju pripadnici te skupine, ili skupinom Gramos, prema tome odakle dolaze, tj. prema planini Gramos, koja se nalazi sjeverno od planine Pind u egejskome dijelu Makedonije. Arumunji su se na to područje doselili s juga u relativno novije vrijeme, od 17. do 18. stoljeća. Arumunji iz grada Moskopolja (arum. Muscópule, rum. Moscopole, grč. Μοσχόπολις), koji je nekad bio važno gospodarsko i kulturno središte Arumunja, također pripadaju toj skupini. Grad Moskopolje odigrao je veliku ulogu u povijesti Arumunja u Makedoniji. Na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće Moskopolje je doseglo vrhunac svojega razvoja – grad je imao najmanje 60.000 stanovnika (prema nekim izvorima čak i 80.000), imao je vlastitu tiskaru i „licej“, poznat i kao „Nova akademija“. Bio je središte arumunjskoga nacionalno-kulturnog preporoda. Nažalost, taj uspon nasilno je prekinut razaranjem grada dvama napadima (1788. i 1821. godine) zloglasnoga Ali-paše Janinskoga.

Stanovnici razorenoga Moskopolja raselili su se kao izbjeglice ili emigranti diljem Makedonije. Najvažnije arumunjske zajednice u 19. stoljeću u Seresu, Solunu, Bitoli, Kruševu, Trnovu i Magarevu bile su iz Moskopolja. Ukupan broj Arumunja u Makedoniji (na cijelome teritoriju, zajedno s južnim, grčkim dijelom) krajem 19. stoljeća iznosio je 70.000. Oni su uglavnom bili koncentrirani u jugozapadnome dijelu zemlje, na području današnje makedonske države, koja obuhvaća područje oko Prespanskoga jezera i Resena na jugu, Bitole, pa sve do Kruševa na sjeveru. Prema onovremenim popisima, u tome su kraju 10 – 25 % stanovništva

činili Arumunji. Do početka 80-ih godina 20. stoljeća (kada je Zbigniew Gołąb bio na svojem posljednjem terenskom istraživanju, op. a.) arumunjsko se stanovništvo barem djelomice očuvalo u gradu Bitoli, selima Trnovo, Magarevo, Nižopole (smještenima između Bitole i planine Pelister), visoko na padinama Pelistera – u selu Malovišta i u selu Gopeš te još sjevernije – u gradu Kruševu (lokalno Krušovo). Potkraj 19. stoljeća sela Trnovo, Magarevo, Nižopole, Malovišta i Gopeš bila su posve arumunjska (Gołąb 1984: 17). Međutim, danas su tek Gopeš² i Malovišta naseljena samo arumunjskim stanovništvom, dok u selima Trnovo, Magarevo i Nižopole ima arumunjskoga, ali i makedonskoga te albanskoga stanovništva. Grad Kruševo i danas se smatra središtem arumunjskoga jezika i arumunjske kulture u Makedoniji. Tu se arumunjski jezik još uvijek aktivno koristi u svakodnevnoj komunikaciji stanovnika.³

Proučavajući Arumunje u bivšoj federalnoj državi te one iz Makedonije i one iz Istre, Gołąb i Filipi – svaki zasebno, bez obzira na veliku geografsku udaljenost makedonskih Arumunja i Istrorumunja – dolaze do nekoliko sličnih zaključaka: 1. i jedni i drugi Arumunji izjašnjavaju se državljanima one države u kojoj žive; 2. između slavenskih jezika (makedonskoga i hrvatskoga) s jedne strane i istrorumunjskoga s druge strane, postoji jezična interferencija⁴; 3. i istrorumunjski i makedonski arumunjski u podmakloj su fazi nestajanja (Gołąb 1984: 24; Filipi 2006: 23) jer imaju sve manji broj govornika, ali i zbog svedenosti na neslužbenu komunikaciju i nezastupljenosti u obrazovnome procesu.

Izdvajanjem Republike Makedonije iz SFRJ-a i njezinim osamostaljenjem, 8. rujna 1991. godine, položaj arumunjskoga jezika neznatno se popravio. Naime, bez obzira na to što je arumunjski u Makedoniji dobio kodificirani oblik,

² Godine 2017. prvi sam put posjetila selo Gopeš s prijateljima koji su podrijetlom odatle. Prije pet godina selo je bilo potpuno raseljeno. Prema riječima Gopešana, neki od njih raseljeni su u veće makedonske gradove (Bitolu, Skopje, Kumanovo), neki su otišli u Beograd, a neki u Ameriku. Prema posljednjim istraživanjima selo se revitalizira – neki od starosjedilaca vraćaju se u svoju domovinu i obnavljaju svoje stare kuće. Usto se obnavlja i markantna crkva Sv. Preobraženja.

³ Te podatke dobili smo od znanstvenih istraživača s Moskovskoga instituta za slavistiku, Aleksandre Igorevne Čivarzine i Ivana Igoroviča Kazakova, koji su proveli etnolingvističku znanstvenu ekspediciju u Makedoniji u razdoblju od 4. do 14. lipnja 2022. godine. Svrha njihove ekspedicije bila je terenski istražiti arumunjsko stanovništvo i makedonsko stanovništvo koje je bilo u kontaktu s njim, a naseljeno je u selima oko Bitole i u Kruševu. Namjera im je bila proučiti pogrebne i spomen-obrede. Na temelju svojih istraživanja pripremili su rad pod naslovom *Обзор материалов экспедиции к арумынам Северной Македонии*, objavljen u časopisu *Славяноведение* Moskovskoga slavističkog instituta. Ovom prilikom izražavam svoju zahvalnost oboma kolegama što su mi dopustili korištenje podataka iz njihova recenziranog i tada još neobjavljenoga rada.

⁴ Glavni je razlog jezične interferencije, prema Z. Gołąbu, miješanje Slavena s Arumunjima i aktivan bilingvizam kao produkt takvih zajednica. S druge strane, do interferencije istrorumunjskoga s hrvatskim dolazi uglavnom na leksičkoj razini, dok je arumunjski u Makedoniji, kao i svi drugi neslavenski jezici balkanskoga jezičnog saveza, izvršio utjecaj na gramatičku strukturu makedonskoga jezika.

što je u pojedinim općinama (poput Kruševa) dobio status službenoga jezika i što se Arumunji sve češće deklariraju kao Arumunji, arumunjski je jezik i dalje u procesu devastacije. Najnovija znanstvena istraživanja, koja provode ruski lingvisti Aleksandra Igorevna Čivarzina i Igor Igorevič Kazakov, pokazuju da je primjetna tendencija postupnoga nestajanja aktivnih nositelja idioma. »Большинство информантов – люди пожилого возраста, а их дети и внуки преимущественно являются пассивными носителями. Несмотря на все предпринимаемые меры в рамках популяризации арумынского в Северной Македонии (просветительские мероприятия, издание словарей и учебников, телерадиовещание на арумынском), существует реальная опасность исчезновения этого идиома« (Kazakov i Čivarzina 2023: 106).

Za prezimena (ne samo za arumunjska) zanimamo se jer smatramo da su ona u socioprostoru, baš kao i toponimi u geoprostoru, svojevrсни spomenici kulture koji u sebi sintetiziraju leksičko bogatstvo, povijesne događaje, vjerska uvjerenja, kulturološko-civilizacijske procese i događaje koji su se odigrali na makedonskome tlu.

2. Arumunjski elementi u makedonskim prezimenima

U nastavku rada bit će riječi o arumunjskim elementima u osnovi i strukturi makedonskih prezimena. Prezimensku smo građu ekscerpirali iz obaju toмова Речника на презимињата кај Македонците (RPM I; RPM II)⁵ te iz priručnika *Обратен речник на презимињата кај Македонците* (ORPM)⁶. Dok nam je RPM uvelike pomogao u leksičko-semantičkoj analizi prezimena, ORPM je omogućio njihovu detekciju u moru slavenskih prezimena, osobito onih koja završavaju na *-u*, a taj je završetak, sudeći prema ekscerpiranoj građi, vrlo rijetko sufiks s posvojnim značenjem (usp. *Kirku* < *Kirko* < *Kiril*; *Pasku* < *Pasko* < *Paskal*, *Pašu*, *Paša*; *Sterju* < *Sterjo*). Češće je *-u* završetak imena muškoga roda u primjerima kada je prezime jednako osobnomu imenu, usp. *Buraku* (osobno ime *Bura*⁷ + rom. sufiks *-cu*, RPM I: 170), *Geru* (osobno ime od rom. *Geru*, tj. *Gero* < *German*, *Georgi*, *Gerasim* i dr., RPM I: 253), *Donku* (< *Donku* < *Donko* (< *Don/-e*, *-o* < *Andon*, *Antonij* i dr.) + sufiks *-ko*, RPM I: 374–375, 377), *Lecu* (< *Lec/u* < *Leco* (*Le-*

⁵ Naravno, u ovome radu nisu zastupljena sva prezimena s arumunjskim elementom, već je načinjen odabir. Na osnovi grube ekscerpcije RPM I i RPM II te oslanjajući se na ORPM, izbrojili smo četrinstotinjak arumunjskih nesufikslnih prezimena s karakterističnim završetkom na *-u* (*Buraku*, *Donku*, *Kirku* itd.), *-a* (*Čuka*, *Doaga*, *Duza* itd.) i *-i* (*Fiti*, *Makraduli*, *Žuli* itd.).

⁶ Ako se isključe neki etnografski radovi gdje se uglavnom navode arumunjska (vlaška) prezimena bez lingvističke obrade (usp. npr. Trifunoski 1971; Trajanovski 1979; 1999), ne postoji rad u makedonskoj onomastici gdje se prezimena Arumunjā razmatraju s lingvističkoga aspekta. Zbog toga ovaj naš rad predstavlja skroman pionirski pokušaj njihova izdvojenoga proučavanja.

⁷ Osobno ime *Bura* Stankovska (1992: 53) izvodi od *Boro*, *Borovit* ili od imenice *bura*.

Alekso, Aleksandar i dr., RPM I: 749) + sufiks *-co*), *Liaku* (< *Ilija*), *Čomu* (osobno ime *Čoma* (: arum. *čiom* ‘velik, snažan; ponosan, plemenit’, RPM II: 719–718) ili nadimku (usp. *Gramatiku* < *gramatik* ‘pismena osoba’, *Djaku* < rum. *Diac* ‘pisar’, *Porcu* (< arum. *Porciu* ‘nekastrirani jarac’) itd. U dvama arumunjskim prezimenima nalazimo završetak *-uli* (usp. *Pikuli, Makraduli*). Stariji, pak, posvojni sufiks *-ea* iz rumunjskoga jezika potvrđen je u hibridnim prezimenima *Dabnea* i *Pačarea*. Prezime *Dabnea* nastalo je od složenoga osobnog imena slavenskoga podrijetla *Dabiživ*, a prezime *Pačarea* temelji se na nadimku *Pačar* (‘onaj koji voli jesti *paču*’; pača (< tur. *paça*) ‘pihtija, jelo od kuhanih svinjskih nogica). Još jedan pokazatelj koji upućuje na činjenicu da je riječ o arumunjskim prezimenima jest njihova nesufiksalna tvorba. To, naravno, ne znači da Arumunji svoja prezimena ne tvore po makedonskome modelu, slavenskim sufiksima *-ov/-ev* ili *-o(v)ski/-e(v)ski* (usp. *Pikuli* vs. *Pikov*, *Čupona* vs. *Čoponov/Čiponov*, *Čoma* vs. *Čomov/Čomovski* itd.). Također, nisu sva nesufiksalna prezimena u makedonskome antroponimijskom fondu nužno arumunjska. Etimologija prezimena igra odlučujuću ulogu u određivanju podrijetla prezimena. Stoga su najteže kao arumunjska uočljiva prezimena tvorena sufiksima *-ov/-ev* ili *-o(v)ski/-e(v)ski* jer je velik broj Arumunja u SFRJ-u, izjašnjavajući se Makedoncima, svoja prezimena tvorio po makedonskome obrascu: usp. *Labrov/-ski* (: grč. *λαμπρός* ‘sjajan, sjajan, blistav’), *Čurugunov* (: rum. *ciorung/ciorîng* ‘pastir koji tjera ovce na začelju’), *Čutanovski* (: rum. *ciutan* ‘vol bez rogova, šut’; arum. *čiut* ‘bez ušiju, šut’), *Šterjovski* (: osobno ime *Sterija* < grč. *Στερεός* ‘zdrav; tvrd’), *Šošolovski* (nadimak *Šošol* < rum. *șoșele* ‘vara’) itd. Neki su Arumunji u neslužbenoj, svakidašnjoj upotrebi u obiteljskome krugu dobili potpuno drugačije osobno ime i prezime od onoga koje su imali u administrativnoj i javnoj upotrebi. Tako je npr. arumunjsko prezime *Brova* postalo *Šterjovi, Žguma – Nakovi, Papule – Kostovi, Mina – Namumovi, Džika – Atanasovi* (svi navedeni primjeri potvrđeni su među gramostenskim Arumunjima⁸). O toj čestoj pojavi među Arumunjima iz Makedonije svjedoči i izjava jednoga od najistaknutijih predstavnika arumunjske zajednice u Makedoniji: »Ние Власите од источна Македонија родени до некаде 1965/6 година живееме со два идентитети – еден домашен, меѓу нас Власите, и другиот административен. Јас, на пример, дома и меѓу Власите, сум Дина Кувата, а административно сум Димо Димчев (...) така сум запишан во изводот од матично« (Miličević 2019).

Nakon ovoga kratkog uvoda ostaje nam da odgovorimo na pitanje što se najčešće nalazi u osnovi prezimena Arumunja. Prezimena se Arumunja gotovo uopće ne razlikuju od prezimena Makedonaca, što, uz ostalo, znači da je u osnovi prezimena Arumunja najčešće antroponim, i to:

⁸ Ovom prilikom želim zahvaliti Aleksandru Šterjovu, koji je i sam potomak gramostenskih Arumunja, na toj informaciji.

Osobno ime

Prezimana *Geru* (: *Gero* < *German*, *Georgi*, *Gerasim*), *Donku* (< mak. *Don* / *-e*, *-o* + *-ko*; zabilježeno u Kruševu), *Hasanu* (zabilježeno u Kruševu) / *Hasu* (zabilježeno u Bitoli i Skopju) < tur. *Hasan*), *Kirku* (< mak. *Kir-e*, *-o* / < *Kirill* + *-ko*), *Lecu* (< *Leko* (: *Aleko* < *Aleksandar*), *Liaku* (< *Ilija*), *Nikolandu* (arumunjska varijanta od *Nikola*), *Šterjo* (arumunjska fonetska varijanta grč. *Sterjo*) itd., koja su u arumunjskome antroponimikonu nastala transonimizacijom od osobnih imena, također pokazuju da ta osobna imena mogu biti i arumunjske osobnoimenske varijante nekoga drugog balkanskog antroponimikona – makedonskoga, grčkoga ili turskoga. Dok je u slučaju turskih elemenata u arumunjskim prezimenima (uz *Hasanu/Hasu* usp. i tur. suf. *-li* u tvorbi etnika na kojemu se temelji prezime *Gramosli* i u prezimenu *Osmanli*⁹) riječ o svjetovnome utjecaju turskoga na arumunjski, prisutnost grčkoga i makedonskoga elementa u arumunjskim prezimenima objašnjava se ne samo suživotom Arumunja s Grcima i Makedoncima nego i pripadnošću zajedničkoj religiji. O čemu je zapravo riječ? Pokrštavanje stanovništva Balkana, koje je »kvalitativno nov evolucijski skok u duhovnoj sferi«, imalo je, dakako, utjecaja i na imenovanje Arumunja – u njihov antroponimijski fond, posebno u vrijeme Bizanta, dolazi do unošenja kršćanskih imena. U tome je razdoblju imenovanje kršćanskim imenima, uglavnom onim grčkoga podrijetla, predstavljalo »престижен белег (...) (но и) каков таков гарант на одреден општествен, социјален и религиозен статус, на можен економски просперитет и културен развој« (Stankovska 1992: 5). Naravno, to se odnosi na makedonski narod i na ostale narode Balkana. Postavlja se pitanje: Kako možemo znati je li nositelj kršćanskoga imena grčkoga podrijetla Makedonac ili Arumunj ako nemamo nikakve izvanjezične podatke bitne za određivanje etničke pripadnosti njihova nositelja?

Za prezimana poput *Dika* (< *Dimitrija*), *Gjonda* i *Žoga* (< *Gjorgi*), *Lecu*, *Lega*, *Lekovski* (< *Aleksandar*), *Maja* (< *Makarij*, *Manoil*), *Naka* (< arum. *Naka*, rum.

---

⁹ Nositelj je toga rijetkog prezimena u Makedoniji poznati makedonski književnik arumunjskoga podrijetla Tomislav Osmanli, koji o svojem prezimenu kaže: »Презимето Османли, според наративот кој се среќава во нашето семејство, е даден од страна на турските власти и е во врска со донација дадена за изградбата на двете големи битолски касарни (...) Белата и Црвената, кои собирале повеќе од 50 000 војници (аскер). (...) Во јужниот дел на градот, во 1837 и 1844 година биле изградени посочените две касарни, за чија изградба, според семејниот наратив, еден од нашите семејни предци, заедно со други имотни христијани, донирал, очигледно најзначаен износ. Така на влашкото семејство Хаџи Наум, турските власти му го доделиле епитетот „Османли“ (придавка со почесно значење „царски“, „империјален“). Од првата половина на 19 век и двете презимиња биле користени од страна на семејството, со тоа што поради препознатливоста во битолското градско општество сè повеќе превалирал турскиот епитет *Османли* како знак на распознавање на ова семејство« (Jačeva-Ulčar 2022: 143–144).

Nake < grč. hipok. *Janaki* < *Ivan/ Jovan*) s gotovo stopostotnom sigurnošću tvrdimo da su arumunjska, ne samo zbog nesufiksalne tvorbe nego i zato što su nastala od hipokoristika naslijeđenih iz arumunjskoga antroponimikona, koji je umnogome različit od makedonskoga, gdje je hipokoristik od *Dimitrija – Dime, Dimo, Mite, Mitko*; od *Gjorgi – Gjore, Gjoko*; od *Aleksandar – Ace, Sašo, Saško* (u novije vrijeme *Alek(s)*); od *Manoil – Mane, Maki*; od *Jovan – Jove, Jovče, Vane, Jane* itd.

Nadimak

Nadimci mogu nastati od gotovo svih vrsta imenica: od konkretnih – koje nalazimo npr. u prezimenima *Prusiga* (< *Prusiga* < arum. *profingu* ‘izbjeglica’), *Varga* (< *Varga* < rum. *varga* ‘štap, prut’), do apstraktnih – koje iščitavamo npr. iz prezimena *Menga* (< *Menga* < arum. *menga* ‘ideja, misao; pozornost, pažljivost’), *Mintas* (< *Mintas* < rum. *mintos* ‘pаметan, razuman’) i *Veaka* (< *Veaka* < romanški apelativ *veac* ‘vijek, dugo vrijeme; život, postojanje’).

Neki nadimci nastali su antroponimizacijom apelativa koji pripadaju ovim semantičkim poljima:

a) dom i stanovanje: usp. *Barda* (< rum. apelativa *barda* ‘sjekira, tesla’; potvrđeno u Kruševu), *Doaga* (< rum. *doaga* ‘daska za bačvu’), *Kuja* (< rum. *cui* ‘čavao’)

b) vojska i rat: usp. *Čaka* (< rum. *ceacau* ‘vrsta visoke vojne kape’)

c) tehnologija i tehnološki razvoj: usp. *Duza* (< rum. *duza* ‘ventil, otvor za pro-
vjetranje’)

d) životinje: usp. *Čutanovski* (< rum. *ciutan* ‘vol bez rogova, šut’; arum. *čūt* ‘bez uha, šut’), *Doga* (< rum. *dogă* ‘pas’).

Etnik

Znatno manji broj prezimena temelji se na etnicima: usp. *Bitoljanu* (< *Bitoljanu* ‘stanovnik Bitole’), *Škodreanu* (< *Škodreanu* ‘stanovnik Škodre (Skadra)’ i *Gramosli* (< *Gramosli* ‘onaj koji je s Gramosa, granične planine između Egejske Makedonije (današnje Grčke) i Albanije’). Sva navedena prezimena nastala su transnimizacijom od istoizraznih etnika, koji su pak tvoreni rumunjskim etničkim sufiksom *-ianu*, odnosno turskim sufiksom *-li* (< *-li/-li*), koji uz ostala značenja ima i etničko.

Ruski znanstvenici Kazakov i Čivarzina u svojemu nedavno objavljenom radu – kojemu su priložili i fotografije arumunjskih nadgrobnih spomenika u Bitoli i bitolskome kraju (v. slike u Prilogu) – prikazuju povijest doseljavanja Arumunja tijekom dvaju stoljeća u Makedoniju te promjene u jeziku i pismu kao rezultat utjecaja niza povijesnih čimbenika: bugarske okupacije, jugoslavenskoga doba,

latinizacije pisma u moderno doba. Pritom upozoravaju na stare natpise na grčkome jeziku, koji svjedoče o svijesti prvih doseljenika o njihovoj povezanosti sa svojom povijesnom domovinom u Epiru (Kazakov i Čivarzina 2023: 111).

3. Zaključak

Analiza je pokazala da se u osnovi prezimena Arumunja iz Makedonije obično nalazi leksem rumunjskoga/arumunjskoga podrijetla ili grčkoga podrijetla (što je rezultat pokrštavanja ovoga autohtonog balkanskog stanovništva). S tvorbenoga su gledišta prezimena Arumunja nesufiksna ili sufiksna. Potonja su tvorena slavenskim sufiksima *-ov/-ev* ili *-o(v)ski/-e(v)ski* (npr. *Čiponov*, *Čomov*/*Čomovski*, *Čutanovski*, *Labrovski*, *Lekovski*, *Tokovski* i dr.).

Prezimena Arumunja, kao i prezimena Makedonaca, svjedoci su suživota Arumunja sa susjednim balkanskim narodima. Taj je suživot s lingvističkoga gledišta rezultirao i jezičnim prožimanjima na leksičkome i gramatičkome planu kao početnoj razini u stvaranju balkanskoga jezičnog saveza, a s kulturološkoga gledišta na stvaranje tzv. balkanskoga modela svijeta.

Prilog

Fotografije nadgrobnih ploča s natpisima (izvor: Kazakov i Čivarzina 2023)

Slika 1. Nadgrobnna ploča iz razdoblja samostalne Makedonije (pisana ćirilicom)

Slika 2. Nadgrobna ploča iz razdoblja SFRJ-a (pisana rumunjskom latinicom)

Slika 3. Nadgrobna ploča iz razdoblja samostalne Makedonije (pisana srpskom/hrvatskom latinicom)

Slika 4. Nadgrobna ploča iz razdoblja samostalne Makedonije (pisana grčkim alfabetom)

Slika 5. Nadgrobna ploča iz razdoblja SFRJ-a (pisana srpskom/hrvatskom latinicom)

Literatura

- Capidan, Theodor. 1932. *Aromâni, Dialectul aromân*. București: Academia romană.
- Filipi, Goran. 2006. *Istrorumunjske etimologije (Knjiga 1: rodbinsko nazivlje)*. Pula – Koper: Znanstvena udruga Mediteran.
- Golaž, Zbigniew. 1984. *The Arumanian dialect of Kruševo in SR Macedonia SFR Yugoslavia*. Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite.
- Jačeva-Ulčar 2022 = Јачева-Улчар, Елка. 2022. *Презимето кај Македонците*. Скопје: Менора.
- Kazakov i Čivarzina 2023 = Казаков, Иван Игоревич; Чиварзина, Александра Игоревна. 2023. Обзор материалов экспедиции к арумынам Северной Македонии. *Славяноведение*, 1, Москва, 105–112.
- Marković 2014 = Марковиќ, Марјан. 2014. Анализа на ароманскиот текст во „Четиријазичникот“ на Даниил. *Зборник трудови во чест на проф. д-р Петар Атанасов по повод 75 години живот „Романистика и балканистика“*. Ред. Алексоска-Чкатроска, Мирјана. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 465–474.
- Miličević 2019 = Миличевиќ, Милан. 2019. *Власите во Македонија: имаме дваесетина здруженија, ама власта не се покажала кон нас*. <https://www.mkd.mk/makedonija/pravata-na-pomaliot/vlasite-vo-makedonija-imame-dvaesetina-zdruzenija-ama-opshtestvoto> (pristupljeno 25. srpnja 2022.).
- ORPM = Иванова, Олга. 2007. *Обратен речник на презимињата кај Македонците*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- RPM I = Коробар-Белчева, Марија; Митков, Маринко; Стаматоски, Трајко. 1994. *Речник на презимињата кај Македонците*, I, А – Љ. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- RPM II = Иванова, Олга и др. 2001. *Речник на презимињата кај Македонците*, II, М – Ш. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Stankovska 1992 = Станковска, Љубица. 1992. *Речник на личните имиња кај Македонците*. Скопје: Метаморфоза.
- Trajanovski 1979 = Трајановски, Тодор. 1979. *Влашките родови во Струшко*. Скопје: НИО „Просветен работник“.
- Trajanovski 1999 = Трајановски, Тодор. 1999. *Власите во Охрид*. Охрид: Влашко друштво „Светлост“ – Охрид.
- Trifunoski, Jovan. 1971. Die Arumunen in Mazedonien. *Balkanica*, 2, Beograd, 337–347.

The Aromanian Family Names in Macedonia

Summary

At the beginning of this article we give a short overview of the ethnogenesis and presence of the Aromanians (Valachians) in the Balkans, followed by a short presentation of the Aromanians in Macedonia (today officially North Macedonia) and their language rights on the local level (the town of Kruševo) and state level since Macedonia separated from the former federative state and became independent. Further on, we analyze Aromanian family names in Macedonia, from the lexical-semantic and morphological-structural aspect. According to this analysis, it could be concluded that family name basis of Aromanians from Macedonia is built from a lexeme of potentially Romanian/Aromanian or Greek origin, as a result of Christianization of this Balkan native population. From the morphological aspect Aromanian family names resemble first names, that is, they are without suffixes, or they are formed with Slavic suffixes *-ov/-ev* or *-o(v)ski/-e(v)ski*.

Ključne riječi: prezimena, Arumunji, arumunjski, prezimenski sufiksi, osobna imena, nadimci

Keywords: family names, Aromanians, Aromanian, family names suffixes, first names, nicknames